

2. Tenerowicz Rafał Wektor euroatlantycki w polityce zagranicznej Ukrainy 1991–2011 / R. Tenerowicz // Kwartalnik naukowy OAP UW «e-Politikon». – Warszawa, 2012. – №1. – S.153–176. – Dostęp: <http://oapuw.pl/wp-content/uploads/2013/03/tenerowicz-r.-wektor-euroatlantycki-w-polityce-zagranicznej-ukrainy-1991-2011.pdf>

3. Тригуб П. М., Тригуб О. П. Євроінтеграційний процес в Україні в перший рік президентства В. Януковича: здобутки і перспективи / П. М. Тригуб, О. П. Тригуб // Наукові праці. – Миколаїв, 2011. – Вип.142. – Т.154. – С.46–52.

4. Бостан С. И. Особенности внешней политики Украины: европейская интеграция или присоединение к Таможенному союзу / С. И. Бостан // Studia Humanitatis. – М., 2013. – №2. – Dostęp: <http://st-hum.ru/content/bostan-si-osobennosti-vneshney-politiki-ukrainy-evropeyskaya-integraciya-ili-prisoedinenie-k>

5. Який напрям зовнішньої політики має бути пріоритетним для України? (динаміка, 2002–2015) / Сайт Центру Разумкова. – Dostęp: http://old.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=305

6. Смирнова І. Є. Загострення україно-російських відносин у контексті євроінтеграції України: причини та наслідки / І. Є. Смирнова // Історичні і політологічні дослідження. – 2013. – №3. – С.327–337. – Dostęp: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Iipd_2013_3_43

7. Шилов В. Н. К вопросу о геополитической ориентации современной Украины / В. Н. Шилов // Научные ведомости БелГУ. – Белгород, 2014. – №1 (29). – С.184–191.

8. Державна служба статистики України. – Dostęp: <http://www.ukrstat.gov.ua/>, 2018.

References

1. Pro Osnovni napriamy zovnishnoi polityky Ukrainy (1993) / Sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Dostęp: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>

2. Tenerowicz Rafał Wektor euroatlantycki w polityce zagranicznej Ukrainy 1991–2011 / R. Tenerowicz // Kwartalnik naukowy OAP UW «e-Politikon». – Warszawa, 2012. – №1. – S.153–176. – Dostęp: <http://oapuw.pl/wp-content/uploads/2013/03/tenerowicz-r.-wektor-euroatlantycki-w-polityce-zagranicznej-ukrainy-1991-2011.pdf>

3. Tryhub P. M., Tryhub O. P. Yevrointehratsiyni protses v Ukraini v pershyi rik prezidentstva V. Yanukovycha: zdobutky i perspektyvy / P. M. Tryhub, O. P. Tryhub // Naukovi pratsi. – Mykolaiv, 2011. – Vyp.142. – T.154. – S.46–52.

4. Bostan S. I. Osobennosti vneshney politiki Ukrainy: evropeyskaya integraciya ili prisoedinenie k Tamozhennomu soyuzu / S. I. Bostan // Studia Humanitatis. – М., 2013. – №2. – Dostęp: <http://st-hum.ru/content/bostan-si-osobennosti-vneshney-politiki-ukrainy-evropeyskaya-integraciya-ili-prisoedinenie-k>

5. Iakyy napriam zovnishnoi polityky maie buty priorytetnym dla Ukrainy? (dynamika, 2002–2015) / Sait Tsentru Razumkova. – Dostęp: http://old.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=305

6. Smyrnova I. Ye. Zahostrennia ukraino-rosiiskyykh vidnosyn u konteksti yevrointehratsii Ukrainy: prychny ta naslidky / I. Ye. Smyrnova // Istorychni i politolohichni doslidzhennia. – 2013. – №3. – S.327–337. – Dostęp: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Iipd_2013_3_43

7. Shilov V. N. K voprosu o geopoliticheskoy orientatsii sovremennoy Ukrainy / V. N. Shilov // Nauchnye vedomosti BelGU. – Belgorod, 2014. – №1 (29). – S.184–191.

8. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. – Dostęp: <http://www.ukrstat.gov.ua/>, 2018.

Petrashchuk A. O., master of political science, University of Warsaw, Institute of political science (Poland, Warsaw), anatoliy.petrashchuk@gmail.com

Analysis of the Ukrainian Euro-integration choice

The paper represents analysis of eurointegration policy of Ukraine during Victor Yanukovich's presidency (2010–2014). Presently the European integration is the main priority of Ukrainian foreign policy. The big part of the preparation work was made during the period under review (2010–2014).

The reasons for European choice have been analyzed in the second part of the paper. Author considers objective and subjective reasons in Ukrainian eurointegration. In conclusions stated that current geopolitical orientation of Ukraine was strongly changed in comparison with 2010.

Keywords: eurointegration, Ukraine, Yanukovich, geopolitical choice, export, import.

Петрашчук А. О., магистр політичних наук, Варшавський університет, Інститут політичних наук (Польща, Варшава), anatoliy.petrashchuk@gmail.com

Аналіз українського євроінтеграційного вибору

Проаналізовано євроінтеграційну політику України в роки правління президента В. Ф. Януковича (2010–2014 рр.). На сьогоднішній день євроінтеграція являється основним завданням української зовнішньої політики. Велику частину підготовчої роботи в даній області було зроблено у розглядуваний період часу (2010–2014 рр.). У другій частині статті аналізуються причини європейського вибору України. Розглядаються причини об'єктивного і суб'єктивного характеру. У висновках констатується, що геополітична орієнтація нинішньої України сильно змінилася порівняно із 2010 р.

Ключові слова: євроінтеграція, Україна, Янукович, геополітичний вибір, експорт, імпорт.

* * *

УДК 321.7:316.61(477)

Коротков Д. С.,

кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу, Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця (Україна, Харків), Dmytro.Kortkov@m.hneu.edu.ua

СУЧАСНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ: СОЦІОКУЛЬТУРНІ ВИКЛИКИ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Метою статті є аналіз основних викликів будівництва сучасної України на демократичних засадах європейського суспільства. Відзначається значний вплив та культивування державою політичних загальноєвропейських демократичних цінностей при відсутності системного аналізу і погляду на формування нової матриці особистісних моральних орієнтацій громадян України та модерного генетичного коду української нації.

Ключові слова: демократичні політичні цінності, соціокультурний простір, демократична трансформація, генетичний код.

Актуальність теми дослідження обумовлена подіями стосовно процесу інтеграції України до Європейського простору. У травні 2017 р. в Страсбурзі відбулася історична подія для нашої країни – церемонія підписання безвізового режиму з Україною. Це важливий факт в контексті політичного процесу та геополітичного вектору розвитку України. Вже у січні 2018 р. у Брюсселі відбувся захід під назвою «Політичний діалог: Україна – перспективи на 2018 рік». Ціллю його було з'ясувати, чого ж очікувати цього року як Україні, так і від України. Аналітик брюссельського European Policy Centre (EPC) А. Пол вважає, що на сьогодні бачить три головних виклики для України: конфлікт на Донбасі проти російської агресії; російську кампанію дезінформації та пропаганди; опір змінам всередині країни. Експертка наголошує, що саме останній виклик є найскладнішим з усіх: «Іноді я думаю, що Україна робить три кроки вперед і два – назад, а подекуди, й усі чотири» [6]. Дійсно, головним внутрішнім викликом для України залишається хронічна неспроможність українського політикуму знайти консенсус щодо реалізації радикальних реформ з метою формування умов для подальшого демократичного розвитку.

Медична, пенсійна, земельна, судова реформи, створення Вищого антикорупційного суду, реформа приватизації та покращення інвестиційного клімату – це основні напрями модернізації України, але відбувається

гальмування цих реформ. Голова групи підтримки України в Єврокомісії П. Вагнер звернув увагу на низку пояснень, якими в Україні часто намагаються виправдати гальмування реформ. Перше: «Країна у війні – нічого не можна зробити». Друге: «Країна настільки корумпована і держава настільки неспроможна, що просто позбавлено сенсу починати реформи» [6]. Зазначимо, що ця «безкінечна казочка про реформи», окрім того що не дає розвиватися Україні на шляху модернізації та прогресивного розвитку, постійно посилює роздратування в суспільстві.

На нашу думку, причина гальмування економічних, політичних змін в країні – це ментальне несприйняття демократичних цінностей здебільшого населення. Необхідно відверто говорити, що європейські демократичні цінності та можливість їх запровадження в нашій державі на ментальному рівні політичної елітою країни та сприйняття їх звичайним обивателем це є поки що проблемою для нашого суспільства і це головний виклик для сучасної України. Кожна нова незалежна держава перебуває в постійному пошуку свого місця в міжнародному співтоваристві, у визначенні шляхів і форм стратегічної самоідентифікації, що передусім є процесом, який зачіпає духовний світ кожної людини та ментальність всієї нації.

Метою дослідження є аналіз питання взаємодії сучасних політичних орієнтацій людини з її особистісними моральними нормами. Необхідно формувати новий генетичний код української нації в контексті новій філософії життя на демократичних засадах: як ментальних так і політичних. Соціокультурний політичний простір сучасної України це час заперечення і переоцінки колишніх цінностей, пошуку нових способів збереження і трансляції культурного досвіду, пов'язаних з розпадом традиційних і одночасно з зародженням нових цінностей. Нові політичні умови і відповідна їм конкретно-історична ситуація зобов'язують знову і знову звертатися до осмислення ціннісної проблематики громадян України.

Проблематика цінностей загалом та політичних цінностей зокрема є предметом наукового дослідження таких зарубіжних авторів, як Ю. Габермас, Е. Гідденс, Г. Деланті, Р. Мейн, Д. Робертс та ін. Тематика взаємовідносин України та Європи та запровадження європейських цінностей в країні актуальна у політологічному та культурологічному дискурсі. Серед українських науковців можна назвати роботи В. Горбуліна, Т. Бельської, А. Кудряченко, Т. Мадриги, Б. Олійника, Ю. Поліщук, Ю. Шайгородського та ін.

Українська дослідниця А. Зуйковська відзначає, що характерною проблемою суспільств, що знаходяться у стані демократичної трансформації, є наявність двох вимірів політичної реальності: тієї, що існує у проголошених цінностях та є формально закріпленою нормативних документах, і тією, що існує у повсякденних практиках людей [2, с. 119]. Так, в українському суспільстві співіснують «формально-декларативний» вимір політики, що існує у законах, постановах та інших нормативно-правових документах, у яких політична система України є демократичною і пріоритетними в суспільстві є демократично-європейські цінності, і «реальний», в якому через непередбачуваність складних зовнішньополітичних, соціальних, економічних і

культурних чинників, політичну поведінку регулюють традиційні неформальні норми і правила.

Дефініція «демократичні цінності» найпопулярніша в сучасному інформаційно-комунікативному просторі України. Відкритим залишається питання про можливість нашого сучасного українського суспільства сприймати такі цінності і, в першу чергу, виховати суспільство на таких цінностях. Суспільству, яке знаходиться в стадії радикальних суспільних змін в контексті перебудови самосвідомості особистості в державі, необхідні нові ідеали, і політичні цінності. Але виникає питання стосовно пріоритету або домінування суспільних політичних орієнтацій (ідейна переконаність, патріотизм, вірність Вітчизні тощо) над особистісними моральними (ідеали добра, справедливості, честі, гідності) або навпаки.

Зазначимо, що політичні знання, цінності та оцінки, мораль і право багато в чому визначають характер рішень, що приймаються учасниками політичного процесу. Початком або ядром національної політичної культури є загальнокультурний генотип, генетичний код або ще точніше архетип, який є системоутворюючим. На політичну культуру накладають відбиток історичні умови, національні традиції, релігійні вірування, відмінності геополітичного положення країни, особливості соціально-економічного розвитку, політичний режим, законодавча база та її функціональність у забезпеченні політичних і громадянських прав людини, рівень освіти, правової культури населення та багато іншого. Таким чином, політична культура є продуктом «зростання» людської свідомості та цивілізаційного розвитку суспільства. Тому, як переконливо стверджує Р. Такер, «скільки б не була революція новаторською в культурному плані – в смислі створення нових інститутів, переконань, ритуалів, ідеалів і символів, – національний культурний етнос продовжує своє існування багатьма шляхами, причому в одних сферах життя більш стійко, ніж в інших. З часом відбувається процес адаптації, за допомогою якого елементи дореволюційного культурного минулого нації асимілюються в нову революційну культуру, яка таким чином приймає форму амальгами старого і нового» [1, с. 70]. З особливою силою архетипи відтворюються в кризові періоди. Звернення до генетичних кодів може в кризових ситуаціях придати додаткові сили для вирішення проблем. Зазначимо, що в сучасних умовах демократизації політичного процесу в Україні його переформатування тільки звернення до генетичних кодів (культурних або політичних) недостатньо, тому що необхідна його радикальна зміна та його уніфікація на засадах європейських цінностей для всього населення України.

Як відомо, формування усталеної демократії і розвиненого громадянського суспільства в державах Західної Європи має доволі тривалу історію. Поступово відбувався процес, в якому суспільно-політичні цінності домінували над особистісними цінностями людини. Відправною точкою цього процесу, на нашу думку, було теоретичне обґрунтування теорії суспільного договору. Основний період розробки цієї теорії суспільного лежить між публікацією «Левіафана» Т. Гоббс (1651 р.) і працею І. Канта «Метафізичні елементи справедливості» (1797 р.). Прихильниками цієї теорії були Г. Гроцій,

Спіноза, Дж. Локк, Ж.–Ж. Руссо. Основними ідеями теорії суспільного договору були ідеї про те, що, по-перше, кожна людина народжена вільною і сам собі господар, ніхто не в стані підпорядкувати людини без його згоди і, по-друге, в результаті суспільного договору, утворюється асоціація рівних і вільних індивідів: свобода і рівність учасників договору забезпечують об'єднання народу в нерозривне ціле (колективну особистість), інтереси якої не можуть суперечити інтересам приватних осіб. Надалі демократичні цінності сформувалися в епоху Просвітництва й були політично заявлені ще під час Великої французької революції 1789 року. «Свобода» (Liberte'), «Рівність» (Egalite') та «Братерство» (Fratarnite') стали провідними гаслами й цінностями тієї революції [3, с. 4]. Певно, сьогодні замість «Братерства» скоріше стверджується «Солідарність». Варто підкреслити, що шлях від проголошення цих гасел до їх реалізації в політичній практиці був звивистий і доволі протяжний.

Необхідно підкреслити, що утвердження демократичних цінностей, а разом з ними й розвиток громадянського суспільства, його інституцій у державах Західної Європи та Північної Америки набули особливої ваги та актуального звучання вже в період після Другої світової війни. До найбільших здобутків, якими пишаються держави усталеної демократії, слід віднести свободу думки, особисту свободу громадян, їхню рівність перед законом, ідеологічний плюралізм, пропорційне оподаткування всіх громадян, чітку «ув'язку» держави з Конституцією та розвинене громадянське суспільство. Слід підкреслити, що головні демократичні цінності містяться в Хартії прав людини Ради Європи та Хартії основних прав людини Європейського Союзу. Ці документи вже стали своєрідним узагальненим каталогом непорушних принципів і демократичних цінностей повсякденного періоду та початку XXI ст. відповідно. Значимо, що згідно із зазначеним документом до базових європейських цінностей належать – гідність, права людини, свобода особистості, рівноправність, солідарність, законність, демократія, громадянськість та толерантність [4, с. 97]. На нашу думку фундаментом всієї матричної конструкції європейських цінностей є гідність. Саме із забезпечення поваги до гідності людини починається реалізація і захист її прав та основоположних свобод. В основі економічного та соціального процвітання Європи лежить перш за все культура, цивілізація. Саме Європа створила сучасний світ таким, яким він є, саме тут були закладені основи сучасного державництва, громадянського суспільства, ефективної ринкової економіки, системи соціальної справедливості. Європейська історія – це історія війн, перемог, технічних досягнень, але передусім – це історія народження ідей, цінностей і великої культури на основі високого рівня морального контенту суспільства. Цінності (у тому числі політичні) виявляються своєрідним фундаментом особистості, висловлюючи унікальність ставлення до світу і виступаючи квінтесенцією, ядром світогляду, впливаючи на психіку, свідомість, характер, поведінку. Цінності незримо керують нашим «Я» і через поведінку і вербалізацію впливають на навколишній простір. Значимо, що кожна особистість є і фундаментом суспільства, тому саме особистісні цінності виступають пріоритетними над суспільними. Але у Західній Європі

починаючи з XVII ст. саме суспільство стало «передавати» індивіду в процесі соціалізації набір демократичних цінностей (гідність, свобода особистості, рівноправність, законність та ін.), який впливає на мотивацію його вчинків та детермінує усі сторони його існування. Поступово відбувався процес пріоритету суспільних цінностей над особистісними та формування європейського генетичного коду на основі демократичних цінностей. Тобто ядром європейських цінностей виступають права і свободи кожного індивіда, мир, демократія та рівність всіх перед законом. Якщо порівняти ці показники із переліком ціннісних орієнтацій українців, то побачимо, що домінянти суттєво відрізняються, оскільки шістнадцять запропонованих для оцінювання понять розташувались (у порядку спадання) наступним чином: 1) порядок; 2) справедливість; 3) свобода; 4) самоуправління; 5) стабільність; 6) патріотизм; 7) демократія; 8) згода; 9) праця; 10) нація; 11) достаток; 12) держава; 13) права людини; 14) підприємництво; 15) церква; релігія, 16) успіх [5, с. 38]. Отже, права людини як найвища цінність євро спільноти для українців поки що аж на тринадцятому місці.

Демократія передбачає досить високий культурний і моральний рівень людей. Від цього і залежить кількість демократії і авторитаризму у суспільстві, тобто їх співвідношення залежить від масової свідомості, колективних уявлень. Стан реального політичного процесу здатний як закріплювати основи сформованого в конкретному суспільстві генетичного коду нації, так і вносити певні зміни. Сучасне українське суспільство культивує зараз колективні загальноєвропейські демократичні цінності, але якщо особистісні моральні цінності людини не припускають гідність, добро, повагу до старших, до людей, що її оточують, чесність, законслухняність, толерантність, громадянськість та ін., то колективні демократичні цінності так і залишаться ідеалом. Особливості ціннісної ідентифікації сучасної України полягає в тому, що вона у культурному та цивілізаційному плані є і євразійською або східно–православною за С. Хантінгтоном (довготривалий історичний відрізок у складі російської імперії та СРСР дає о себе знати) і європейською державою, а зовнішньополітичні орієнтири на європейський простір тривалий час пригнічувались набутими завдяки комуністичному режимові рисами «євразійськості». В умовах перехідних періодів, радикальних реформ, транзитних процесів утримання існуючих в суспільстві політико–культурних елементів може кардинально суперечити напрямку змін. У таких випадках механізми підтримки стабільності політичної системи об'єктивно потребують відповідних політико–культурних трансформацій, що не виключають навіть ломку в спадкуванні традиційних цінностей. Необхідно формувати новий культурно–політичний генетичний код українців на основі суспільних демократичних цінностей. Державі необхідно створювати системну структурну програму стосовно підвищення політичної культури населення, і в першу чергу, молоді.

Список використаних джерел

1. Бельська Т. Політична культура як ціннісна складова громадянського суспільства / Тетяна Бельська // Публічне управління: теорія та практика. – 2014. – Вип.3. – С.66–72.

2. Зуйковська А. А. Політичні цінності і практики сучасного українського суспільства / А. А. Зуйковська // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Питання політології. – 2012. – №1013, Вип.21. – С.118–123.

3. Кудряченко А. Зasadnychi demokratsychni tsinnosti ta ykh vplyv na rozbudovu hromadianskoho suspilstva v krainakh Evropy / А. Кудряченко // Віче. – 2015. – №2. – С.3–7.

4. Мадрига Т. Б. Європейські цінності та ціннісні орієнтації українського суспільства: проблеми співвідношення / Т. Б. Мадрига // Прикарпатський вісник НТШ. Думка. – 2015. – №3. – С.96–103.

5. Рижко О. М. Парадигма європейських цінностей у відзеркаленні українських ЗМІ / О. М. Рижко // Держава та регіони. Сер.: Сіціальні комунікації. – 2014. – №1–2. – С.36–40.

6. У Брюсселі обговорили виклики перед Україною у 2018 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dw.com/uk>

References

1. Bielska T. Politychna kultura yak tsinnisna skladova hromadianskoho suspilstva / Tetiana Bielska // Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka. – 2014. – Vyp.3. – S.66–72.

2. Zuikovska A. Politychni tsinnosti i praktyky suchasnoho ukrainskoho suspilstva / A. Zuikovska // Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Serii: Pytannia politolohii. – 2012. – №1013, Vyp.21. – S.118–123.

3. Kudriachenko A. Zasadnychi demokratsychni tsinnosti ta yikh vplyv na rozbudovu hromadianskoho suspilstva v krainakh Evropy / А. Kudriachenko // Viche. – 2015. – №2. – S.3–7.

4. Madryha T. B. Yevropeyski tsinnosti ta tsinnisni oriientatsii ukrainskoho suspilstva: problemy spivvidnoshennia / T. B. Madryha // Prykarpatsky visnyk NTSh. Dumka. – 2015. – №3. – S.96–103.

5. Ryzhko O. M. Paradyhma yevropeyskykh tsinnosteiu u viddzerkalenni ukrainskykh ZMI / O. M. Ryzhko // Derzhava ta rehiony. Ser.: Sotsialni komunikatsii. – 2014. – №1–2. – S.36–40.

6. U Briusseli obhovoryly vyklyky pered Ukrainoiu u 2018 rotsi [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.dw.com/uk>

Korotkov D. S., candidate political science, associate professor, associate professor Department of International Business and Economic Analysis, S. Kuznets Kharkiv national university of economics (Ukraine, Kharkiv), Dmytro.Korotkov@m.hneu.edu.ua

Modern political space of Ukraine: socio-cultural challenges of democratic transformation

The purpose of the article is to analyze the main challenges of building modern Ukraine on the democratic foundations of European society. Significant influence and cultivation by the state of political European-wide democratic values in the absence of systematic analysis and the view on the formation of a new matrix of personal moral orientations of Ukrainian citizens and the modern genetic code of the Ukrainian nation.

Keywords: democratic political values, socio-cultural space, democratic transformation, genetic code.

* * *

УДК 329:323(477)

Морарь М. В.,

доктор політичних наук, професор кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет (Україна, Мелітополь), morar.nikolay@mail.ru

ПОЛІТИЧНА ОСВІТА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Досліджується та визначається місце і роль політичної освіти у формуванні політичної культури українського суспільства. Підкреслюється, що сьогодні для українського суспільства є характерною криза ціннісно-світоглядних засад, яка проявляється у втраті моральних орієнтирів. Суспільство українців дегуманізоване, у ньому панують жорстокість, насильство, поняття гідності й життя знецінилося. Це викликає висування необхідності звернути увагу на теорію і практику виховання, а саме на

політичну освіту як основу ідейного виховання. Створення та забезпечення ефективного функціонування системи політичної освіти, яка включає великий виховний та культурологічний потенціал має вирішальне значення у формуванні політичної культури українського суспільства.

Актуалізується теза про те, що система освіти є одним з найвпливовіших серед внутрішніх та зовнішніх факторів формування політичної культури громадян. Навчальні заклади мають широке поле діяльності щодо формування загального рівня політичної культури суспільства. Основна роль у цьому належить гуманітарним дисциплінам. Саме гуманітарна складова вищої освіти забезпечує духовно-культурний розвиток кожної особистості. В цьому контексті робиться висновок, що в Україні діюча освітня система не в повній мірі задовольняє сучасні потреби суспільства і потребує поширення процесів гуманізації. Гуманістична освітня парадигма має стати основою для формування широко освіченої, патріотично налаштованої, креативно підготовленої особистості. Реальна ситуація свідчить, що значення гуманітарної освіти в Україні недооцінюється.

На наш погляд, на сучасному етапі розвитку суспільства, в умовах динамічних перетворень, що відбуваються останнім часом в Україні та у світі, нагріла необхідність переосмислення пріоритетів державної політики і сфери формування політичної культури суспільства в цілому і особистості зокрема.

Ключові слова: політична освіта, політична культура, політична свідомість, політичні цінності, гуманітарна політика.

Сучасні вимоги, які постають перед українським суспільством вимагають від кожної людини усвідомленого відношення до політичних подій, що відбуваються в країні, вміння дати правильну світоглядну оцінку, оволодіння практичними навичками участі у громадському житті. Крім того, процеси глобалізації, інформатизації та інтелектуалізації зумовлюють необхідність виконання освіченої, здатної адекватно сприймати ці процеси особистості. У цьому контексті політична освіта була і залишається життєво важливою складовою будь-якого суспільства. Політична освіта, як слушно відзначає М. Дмитренко, виступає джерелом формування політичної свідомості – політичних знань, переконань, поглядів, оцінок, установок та ідеалів [1, с. 145].

В Україні вже тривалий час відбуваються суперечливі та складні трансформаційні політичні процеси. Суспільні відносини, що складаються у державі за роки незалежності, вирізняються нестабільністю, невизначеністю суб'єктів, відсутністю чітких орієнтирів суспільного розвитку. Українське суспільство постійно перебуває в стані перманентних політичних криз. У свідомості людей відбувається фактично перегляд і переоцінка не лише історичного минулого, а й категорій духовного буття.

Сьогодні для українського суспільства є характерною криза ціннісно-світоглядних засад, яка проявляється у втраті моральних орієнтирів. Суспільство українців дегуманізоване, у ньому панують жорстокість, насильство, поняття гідності й життя знецінилося. Низький рівень політичної культури, як справедливо відзначає Н. Бойко, не сприяє виробленню інструментів узгодження інтересів і запитів соціуму, пошуку способів цивілізовано відповідати на виклики часу, а ще більше поглиблює кризу національної самоідентичності [2, с. 361]. Виклики, які постали перед державою, висувають необхідність звернути увагу на теорію і практику виховання, а саме на політичну освіту як основу ідейного виховання. Створення та забезпечення ефективного функціонування системи політичної освіти, яка включає великий виховний та культурологічний потенціал має вирішення значення у формуванні політичної культури українського суспільства.

Історіографія теми дослідження достатньо різноманітна. Політична освіта як фактор формування політичної культури українського суспільства є об'єктом